

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Механіко-математичний факультет
Кафедра математичної статистики і диференціальних рівнянь

Затверджено

На засіданні
кафедри математичної статистики і
диференціальних рівнянь
механіко-математичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 22.06.2023 р.)

Завідувач кафедри:

Олег БУГРІЙ

Силабус з навчальної дисципліни
“ Моделі систем обслуговування та теорії надійності ”,
що викладається в межах ОПШ
“ Статистичний аналіз даних ”
другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів з
спеціальності 112 - Статистика

Львів 2023 р.

Назва дисципліни	Моделі систем обслуговування та теорії надійності
Адреса викладання дисципліни	Головний корпус ЛНУ ім. І. Франка, вул. Університетська 1, м. Львів, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Механіко-математичний факультет Кафедра математичної статистики і диференціальних рівнянь
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	11 - Математика та статистика 112 – Статистика
Викладачі дисципліни	Жерновий Юрій Васильович, кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри математичної статистики і диференціальних рівнянь
Контактна інформація викладачів	yuriy.zhernovyy@lnu.edu.ua , https://new.mmf.lnu.edu.ua/employee/zhernovyi_yu_v ; Головний корпус ЛНУ ім. І. Франка, вул. Університетська 1, м. Львів, 79000
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю): ауд. 267, головний корпус ЛНУ ім. І. Франка, вул. Університетська 1, м. Львів, 79000
Сторінка курсу	https://new.mmf.lnu.edu.ua/course/msotn-112-mag
Інформація про дисципліну	Дисципліна “Моделі систем обслуговування та теорії надійності” є вибірковою дисципліною з спеціальності 112-Статистика для освітньої програми “Статистичний аналіз даних”, яка викладається в 2-му семестрі в обсязі 4-ох кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	Розглянуто аналітичні та імітаційні моделі систем обслуговування і відновлюваних систем теорії надійності, побудовані на основі теорії марковських процесів та за допомогою GPSS World, які дають змогу з достатньою точністю визначати стаціонарні характеристики систем з довільними розподілами проміжків часу між моментами надходження замовлень (часу безвідмовної роботи) та часу обслуговування (відновлення).
Мета та цілі дисципліни	<i>Мета:</i> ознайомлення студентів з особливостями побудови моделей систем обслуговування та відновлюваних систем теорії надійності. <i>Цілі:</i> формування вмінь та навичок для застосування розглянутих моделей для визначення ефективності систем.
Література для вивчення дисципліни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Жерновий Ю.В. Марковські моделі масового обслуговування: Тексти лекцій. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2004. – 154 с. 2. Жерновий Ю.В. Імітаційне моделювання систем масового обслуговування: Практикум. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2007. – 312 с. 3. Жерновий Ю.В. Імітаційні моделі надійності: Практикум з використання GPSS World. – Житомир: ДП «Житомир-Poligraf», 2020. – 168 с. 4. Zhernovyi Yu. Creating models of queueing systems using GPSS World: Programs, detailed explanations and analysis of results. – Saarbrücken: LAP

	<p>Lambert Academic Publishing, 2015. – 220 p.</p> <p>5. Nakagawa T. Stochastic Processes: with Applications to Reliability Theory. – Springer, 2011. – 254 p.</p> <p>6. Rausand Marvin, Barros Anne, Hoyland Arnljot. System Reliability Theory: Models, Statistical Methods, and Applications. – 3rd edition. –Wiley, 2021. – 864 p.</p>
Обсяг курсу	Загальний обсяг: 120 годин. Аудиторних занять: 48 год., з них 32 год. лекційних та 16 годин практичних занять. Самостійної роботи: 72 год.
Очікувані результати навчання	У результаті вивчення даного курсу студент повинен: знати: ймовірнісно-статистичні моделі систем обслуговування та теорії надійності; вміти: застосовувати різноманітні методи до дослідження розглянутих моделей.
Ключові слова	Марковські моделі, імітаційне моделювання, GPSS World, системи обслуговування, теорія надійності, відновлювані системи.
Формат курсу	Очний
Теми	Див. Схема курсу
Підсумковий контроль, форма	Залік у кінці семестру
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з елементарної математики, математичного аналізу, диференціальних рівнянь, лінійної алгебри, теорії ймовірностей та математичної статистики.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Інформаційні методи (лекція, бесіда, ілюстрація, демонстрація); дедуктивні методи на основі узагальнень; евристичні методи (проблемна лекція); інтерактивні методи (дискусія)
Необхідне обладнання	Комп'ютер із необхідним програмним забезпеченням, доступ до Internet мережі.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступною схемою:</p> <ul style="list-style-type: none"> • робота на практичних заняттях – 10 балів. • індивідуальне завдання, яке нараховує 20 задач, максимальна кількість балів за кожну задачу – 2, всього – 40 балів. <p>Проводиться захист індивідуальних завдань у формі співбесіди.</p> <p>Підсумковий тест з теоретичної частини курсу: 10 тестових питань, кожне по 5 балів, всього – 50 балів.</p> <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Списування та втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в написанні завдань є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції та практичні заняття курсу. Студенти повинні інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У</p>

	<p>будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів визначених для виконання всіх видів робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані при поточному контролі та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Питання до заліку чи екзамену.	<p>Задачі індивідуального завдання складено з навчального матеріалу тем:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Марковські моделі систем обслуговування. 2. Марковські моделі надійності відновлюваних систем. 3. Основи мови імітаційного моделювання GPSS. 4. Імітаційні моделі одноканальних та багатоканальних пристроїв. 5. Засоби GPSS World. 6. Імітаційні моделі систем обслуговування. 7. Імітаційні моделі для визначення надійності відновлюваних систем.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

**Схема курсу “ Моделі систем обслуговування та теорії надійності ”
для студентів спеціальності 112 – Статистика**

Тижні	Лекційний курс		Практичні заняття		Література	Завдання	Термін виконання
	Назва теми	Години	Назва теми	Години			
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Класифікація потоків подій. Найпростіший потік. Дискретні марковські випадкові процеси в системах обслуговування. Ергодичні марковські процеси. Теорема Маркова.	2	-	-	[1]	Вивчення лекційного матеріалу	1 тиждень
2	Процеси загибелі та розмноження. Марковські моделі систем обслуговування	2	Марковські моделі систем обслуговування.	2	[1]	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання домашніх завдань згідно з темою практичного заняття.	1 тиждень

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Марковські моделі надійності відновлюваних систем.	2	-	-	[3,5,6]	Вивчення лекційного матеріалу	1 тиждень
4	Основи мови імітаційного моделювання GPSS. Організація надходження і вилучення транзактів.	2	Марковські моделі надійності відновлюваних систем.	2	[2,4]	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання домашніх завдань згідно з темою практичного заняття	1 тиждень
5	Блоки, що змінюють значення параметрів транзактів. Займання та звільнення пристроїв.	2	-	-	[2,4]	Вивчення лекційного матеріалу	1 тиждень
6	Перевірка стану пристроїв. Моделювання системи з відмовами.	2	Моделювання системи з відмовами.	2	[2,4]	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання домашніх завдань згідно з темою практичного заняття	1 тиждень
7	Отримання статистичної інформації про чергу. Статистичні таблиці. Моделювання систем з очікуванням.	2	-	-	[2,4]	Вивчення лекційного матеріалу	1 тиждень
8	GPSS World. Трансляція та пошук помилок. Візуалізація результатів моделювання. Стандартний звіт.	2	Моделювання систем з очікуванням. Графіки, гістограми.	2	[2,4]	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання домашніх завдань згідно з темою практичного заняття	1 тиждень

1	2	3	4	5	6	7	8
9	Моделювання систем з обмеженням на довжину черги, замкнених систем. Отримання стаціонарного розподілу кількості замовлень в системі, розподілів часу перебування в черзі і в системі загалом.	2	-	-	[2,4]	Вивчення лекційного матеріалу	1 тиждень
10	Числове інтегрування системи рівнянь для ймовірностей станів. Отримання статистичної інформації для кожного каналу.	2	Моделювання систем з обмеженням на довжину черги, замкнених систем. Отримання стаціонарного розподілу кількості замовлень в системі, розподілів часу перебування в черзі і в системі загалом	2	[2,4]	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання домашніх завдань згідно з темою практичного заняття	1 тиждень
11	Відновлювана система без резерву.	2	-	-	[3,5,6]	Вивчення лекційного матеріалу	1 тиждень
12	Резервування заміщенням відновлюваної системи.	2	Двоелементні відновлювані системи без черги та з чергою на ремонт.	2	[3,5,6]	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання домашніх завдань згідно з темою практичного заняття	1 тиждень
13	5-елементна відновлювана система з паралельним з'єднанням.	2	-	-	[3,5,6]	Вивчення лекційного матеріалу	1 тиждень

1	2	3	4	5	6	7	8
14	Відновлювана система «3 з 5» з трьома каналами ремонту.	2	Відновлювана система «3 з 5» з трьома каналами ремонту.	2	[3,5,6]	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання домашніх завдань згідно з темою практичного заняття	1 тиждень
15	Роздільне резервування заміщенням для відновлюваної системи з послідовним з'єднанням.	2	-	-	[3,5,6]	Вивчення лекційного матеріалу	1 тиждень
16	Роздільне резервування заміщенням для відновлюваної системи з паралельним з'єднанням.	2	5-елементна відновлювана система з послідовним з'єднанням	2	[3,5,6]	Вивчення лекційного матеріалу. Виконання домашніх завдань згідно з темою практичного заняття	1 тиждень
Разом		32		16			